

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

דבר העורך

אוי לי מיצרי אוי לי מיוצרי

סעודה ממושכת: בחתונות, בבריתות, בסעודות שבע ברכות ובכל סעודה ממושכת, מצויה השאלה: כיצד ינהג מי שנאלץ לצאת לפני הזימון? השעון דוחק והזימון מחייב.

מצד אחד, יש איסור לצאת קודם זימון ומי שהתחייב בזימון אינו רשאי להפקיע את חיובו, מצד שני רבים נאלצים לעזוב באמצע הסעודה בשל אילוצים שונים; וכעין לשון הגמ' (ברכות דף סא. עירובין דף יח.): "אוי לי מיצרי ואוי לי מיוצרי".

עיקר הביורור הוא מהי הדרך הראויה לכתחילה למי שיודע מראש שיצטרך לצאת, באילו צרכים ניתן להקל בשעת הדחק, ומה ניתן לעשות לאחר שכבר חל חיוב הזימון.

חובה להדגיש: ההמתנה לזימון היא חיוב מעיקר הדין, ולא הידור בלבד. יש אופנים שבהם ניתן להיפטר מן החיוב לכתחילה, ויש היתרים שנאמרו לשעת הצורך בלבד. וכאן עומדת החשיבות לשימת לב בפרסום הדברים: להעמיד את החיוב על מכוננו ולבאר את דרכי ההיתר, בלי להפוך היתר של שעת הדחק להנהגה של לכתחילה.

על כעין זה שנינו **במשנה** (כלים פרק יז משנה טז): "זעל כולן אמר רבי יוחנן בן זכאי: אוי לי אם אומר, אוי לי אם לא אומר". וביארה הגמ' (בבא בתרא דף פט:): אם אומר שמא ילמדו הרמאין, ואם לא אומר, שמא יאמרו הרמאין אין תלמידי חכמים בקיאין במעשה ידינו.

ומסתפקת הגמ' אם לבסוף אמר את הדברים, והשיב רב שמואל בר רב יצחק שאמרם, על סמך הכתוב (הושע פרק יד פסוק י') **כִּי יִשְׁרִים יִדְרְכִּי ה'** יִצְדָּקִים יִלְכּוּ כִּם וּפְשָׁעִים יִקְשְׁלוּ כִּם.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

האם מותר לצאת לפני זימון?

נְבַרְךָ אֱלֹקֵינוּ שֶׁהַשְׂמִיחָה בְּמַעוֹנוּ

זימון כהלכה: גיליון 526 עסק בנושא "זימון כהלכה", גיליון 527 בנושא "צירוף המסובין לזימון", וגיליון 528 בנושא "זימון בעולם הישיבות". בהמשך לסדרה, עוסק הגיליון הנוכחי (529) בשאלה מעשית ומצויה: האם מותר לצאת מן הסעודה לפני הזימון?

שלושה או עשרה שהתחייבו בזימון, ואחד מהם נאלץ לצאת קודם סיום הסעודה, לצורך מצוה, למניעת הפסד ממון או לדבר הרשות – האם רשאי לברך לבדו ולצאת, או שחייב להמתין לזימון?

כתיבה וחתומה טובה

מערכת 'הילכתא' מברכת את אלפי קוראי הגיליונות וכל בית ישראל, בברכת כתיבה וחתומה טובה, תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה, ויתקבלו כל התפילות ברחמים וברצון לפני אדון כל

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת

הגאון החסיד

ר' מאיר דוד ב"ר ישראל הירשמן זצ"ל
נלב"ע כ"ח אלול תשמ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

המזון. לפי גרסה זו, לא הפסידו את הזימון בשם, אלא קיימוהו יחד, ואת ברכת המזון שמעו כל שלושה בפני עצמם.

2. איסור עזיבת החבורה

יסוד הדין: פסק השולחן ערוך (סימן קצג סעיף א), שלושה שאכלו יחד אינם רשאים להיחלק, מפני שנתחייבו בזימון; וכן עשרה אינם רשאים להיחלק, מפני שנתחייבו בהזכרת השם. אולם כשהמסובים רבים ואינם יכולים לשמוע את המברך, ואף אינם יכולים להתחלק לעשרה עשרה מחשש שבעל הבית ישמע ויקפיד, רשאים לזמן בשלושה-שלושה בקול נמוך, שמוטב לקיים זימון בשלושה מלהפסידו לגמרי.

לצורך מצוה: **המשנה ברורה** (ס"ק טז) מביא את דעת **המגן אברהם** (ס"ק ז), שהנצרכים לצאת לדבר מצוה, ואם ימתינו תבטל המצוה, רשאים להתחלק לשלושה-שלושה. אולם **החיי אדם** (כלל מח סעיף טו) מפקפק בהיתר זה, וסובר שלכל הפחות כשלא יישארו עשרה בלעדיהם, אסור לצאת אף לדבר מצוה. והכריע המשנה ברורה, שלצורך מצוה דאורייתא אפשר להקל להתחלק לשלושה אף כשלא יישארו עשרה.

אונס והפסד ממון: כתב **המשנה ברורה** (סימן ר ס"ק ה); סימן קצג ס"ק לא), שלושה שהתחילו לאכול יחד מתחייבים מיד בזימון, ואין היחיד רשאי להקדים ולברך לעצמו. אולם במקום אונס או צורך נחוץ מאוד, כגון מניעת הפסד ממון, אפשר להקל שיברך לבדו ויצא קודם שיסיימו השניים את סעודתם, אף שבכך מתבטל הזימון בשלושה. ועדיף שהשניים ינהגו לפנים משורת הדין ויפסיקו מסעודתם כדי שיוכל לזמן עמהם. ואם יצא בלא זימון, כתב **בשער הציון** (סימן ר ס"ק ז), שאם לא זימנו, צריכים השניים הנותרים לחפש אדם אחר שיצטרף עמהם לזימון.

סעודות ממושכות: כתב **הערוך השולחן** (סימן קצג סעיפים ט-י), בסעודות גדולות הנמשכות שעות רבות, מי שקשה עליו הישיבה ורוצה לצאת, ואינו יכול לאסוף עשרה לזימון, רשאי לזמן בשלושה; וכל שכן כשנצרך לצאת לדבר מצוה.

אולם היתר זה הוא דווקא כשמזמן בשלושה. אבל אם אינו מוצא אפילו שניים שיזמנו עמו, אינו רשאי לברך לבדו ולצאת אף לדבר מצוה. ואין לפוטרו משום "עוסק במצוה פטור מן המצוה", שכן חיוב הזימון כבר חל עליו, וביציאתו הוא מבטלו. ואינו דומה להיתר לזמן בשלושה במקום בעשרה, שכן בזימון בשלושה הוא מקיים את עיקר

ואם התחייב בזימון בעשרה, האם רשאי לצרף אליו שניים ולזמן בשלושה, או שאסור להפקיע את חובת הזימון בשם?

ומהי העצה למי שידוע מראש שלא יוכל להישאר עד סוף הסעודה? והאם מועיל להתנות שאינו מצטרף לשאר המסובין, כדי להיפטר מחיוב זימון ושבע ברכות?

1. זימון אצל ריש גלותא

ריש גלותא: מסופר בגמ' (ברכות דף ג.) אמר רבא: "כי אכלין רפתא בי ריש גלותא, במרכינן שלשה שלשה. וליברכו עשרה עשרה? שמע ריש גלותא ואיפקד. וניפקו בברכתא דריש גלותא? אידי דאוושו כולי עלמא לא שמעי".

ופירש **רש"י**, שריש גלותא היה מאריך בסעודתו, ולכן כל שלושה שסיימו לאכול היו מזמנים בקול נמוך, ונשארים במקומם עד שסיים ריש גלותא וזימן בקול רם עם היושבים אצלו. בעשרה לא זימנו, משום שהיו צריכים להגביה את קולם, וריש גלותא היה שומע ומקפיד על שעושים חבורה לעצמם בפרהסיה.

וביאר **הרא"ש** (ברכות פרק ז סימן כז), שהעדיפו לזמן בשלושה, למרות שבכך הפקיעו עצמם מזימון בהזכרת השם, ולא יצאו ידי חובה זו זימנונו של ריש גלותא לאחר מכן, אף שנשארו במקומם בשעת זימנונו, שהרי "אין זימון למפרע", מכל מקום נהגו כן משום שריבוי המסובים והרעש מנעו מהם לשמוע את המברך בזימון של ריש גלותא, ולא היו יוצאים ידי חובת ברכת המזון.

וכתב **התפארת שמואל** (על הרא"ש שם, ס"ק כד), שמכאן יש ללמוד שאין להקדים ולברך בלא זימון, אפילו במקום צורך ואף כשהוא ממנה ללימודו. שאילו היה הדבר מותר, לא הייתה הגמרא מקשה מדוע אינם ממתינים ויוצאים בזימנונו של ריש גלותא. והוסיף, שאם אפילו להפקיע את הזימון בשם לא הותר להם אלא מפני שלא יכלו לשמוע את המברך, קל וחומר שאין להפקיע את הזימון לגמרי ולברך ביחידות.

הרשב"א (ד"ה ולברכו) מבאר את ההיתר להפקיע את הזימון בשם מצד כבוד הבריות; שכן זימון בעשרה בחבורות נפרדות ובפרהסיה, היה גורם הלבנת פנים וזלזול בכבודו של ריש גלותא, וגדול כבוד הבריות שדוחה מצות זימון שהיא מדרבנן.

בדקדוקי סופרים הובאה גרסה אחרת, וכן עולה מדברי **המאירי**, שלפיה זימנו כולם תחילה בעשרה בהזכרת השם, ורק לאחר מכן נחלקו לשלושה-שלושה לשמיעת ברכת

ומוכיח שמועיל תנאי, מדברי הרמ"א (סימן קצג סעיף ג), שביאר את המנהג שלא לזמן בבית גוי אף שקבעו לאכול יחד: מחמת היראה וחוש הסכנה שבשינוי נוסח הברכה ובהשמטת "הרחמן יברך את בעל הבית", דעתם מתחילה שלא לקבוע עצמם לברך יחד, אלא שכל אחד יברך לעצמו.

עוד מוכיח מהמגן אברהם (סימן תקנב ס"ק ט), ששלשה שאכלו יחד בסעודה המפסקת של ערב תשעה באב אינם מזמנים, משום שאין דעתם לקבוע יחד, וצ"ח המג"א לדברי הרמ"א הללו. ואף שחיוב זימון תלוי בקביעות בהסיבה או בישיבה סביב שולחן אחד (סימן קסז סעיף א), כאשר דעתם מראש שלא להצטרף לקביעות אחת לברכה, אין הישיבה המשותפת מחייבתם.

עוד הביא מדברי החכמת שלמה (להגר"ש קלוגר, סימן קצג סעיף א), שנשאל על היושבים מתחילה לאכול יחד על דעת שיוכלו להתחלק, והשיב: "נראה לפי עניות דעתי פשוט שמותר לחלק".

סיוע ליסוד זה מצינו בשולחן ערוך הרב (סימן קסז סעיף יח), שכתב לעניין ברכת המוציא, שהמסובים רשאים לקבוע יחד על דעת שלא להצטרף לברכה, ובכך אינם מתחייבים בהידור שאחד יברך לכולם המוציא.

ולעניין זימון כתב הראש יוסף (לבעל הפרי מגדים, ברכות דף מז.), שאף שלושה האוכלים בשולחן אחד רשאים להתחלק אם אמרו בפירוש שאינם רוצים לקבוע יחד; וכל שכן אם השלישי הצטרף לאחר מכן, והודיעו לו שאינם קובעים עמו. ובמקור חיים (לבעל החוות יאיר, סימן ר) נקט שהתנאי מועיל לעניין חיוב זימון בעשרה.

5. הסוברים שמועיל תנאי

כוונה מראש: הורה החזון איש (ארחות רבינו מהדורה חדשה חלק א עמוד קסז; יא יוסף חלק ב סוף סימן מט) להגר"ח קניבסקי זצ"ל, כשלמד בישיבה ורצה למהר ללימודו, שיכוון בשעת נטילת ידיים שלא להצטרף לזימון בעשרה, אלא בשלושה. כששאל הגר"ח אם אפשר להיפטר בדרך זו גם מזימון בשלושה, השיב שאין כדאי לעשות כן, שכן לכתחילה ראוי שלא להפקיע את עצם מצות הזימון; אולם מעיקר הדין מועילה עצה זו גם לזימון בשלושה. וכן נקט באור לציון (חלק ב פרק יג תשובה י בהערות), שמועיל תנאי שלא להצטרף לזימון.

גדר התנאי: וחי' הגר"ח נסים קרליץ זצ"ל (עדות נכדו הגר"ח מנחם קרליץ שליט"א לרבני הילכתא), שהתנאי מועיל

מצות הזימון, ורק מפסיד את מעלת הזימון בעשרה, ואילו כשמברך לבדו, מבטל את המצוה לגמרי.

מאידך, כתב ביוסף אומץ (דיני הזימון סימן קנט), בסעודות גדולות המתארכות מאוד, מי שהשהייה קשה עליו מחמת בריאותו, אובדן זמנו או החשש שלא יוכל להשכים למחרת לתורתו או לתפילתו, רשאי לברך בלא זימון, ואין לחלק בזה בין זימון בעשרה לזימון בשלושה. והעיד שסמך על היתר זה למעשה כמה פעמים, ואלמלא מצא סמך להיתר, היה נאלץ להימנע מלהשתתף באותן סעודות.

3. להתחיל ולסיים לבד

עצה פשוטה: כתבו האור לציון (חלק ב פרק יג תשובה י בהערות) והחוט שני (מזוזה עמוד קסא), שהרוצה לצאת לפני הזימון יקדים או יאחר את נטילת ידי, באופן שלא יתחיל לאכול עם שאר המסובים, וגם לא יסיים עמם. בכך אינו מתחייב בזימון, כמבואר בשו"ע (סימן קצג סעיף ב), שאין מתחייבים בזימון אלא אם התחילו (אכלו כזית הראשון יחד), או סיימו יחד.

בסעודת ברית משפחתית, שבה הוצרך הדיין הגר"ר יעקב ישראל פוזן זצ"ל לצאת לבית הדין קודם הזימון, אמר שהוא אוכל את הכזית הראשון בעמידה, כדי שלא להתחיל את סעודתו בקביעות עם שאר המסובים. וכיון שגם סיים את סעודתו לפניו, נמצא שלא התחיל ולא סיים עמם, ולא התחייב בזימון (עדות תלמידו הגר"ר יחזקאל רוז שליט"א לרבני הילכתא).

4. תנאי שלא להצטרף

חידוש האגרות משה: באגרות משה (אורח חיים חלק א סימן נו) דן במי שנצרך לצאת מסעודת נישואין לפני ברכת המזון ושבע ברכות, וכתב שיש לו "עצה קלה": לפני שישב לאכול יתנה בפירוש שאינו קובע עצמו לברך יחד עם שאר המסובים. לדבריו, אין די בקביעות משותפת לאכילה כדי להתחייב בזימון, אלא נדרשת גם בקביעות לברך יחד. לפיכך, אף שקבע לאכול עמם ויושב עמם בשולחן אחד, אינו מתחייב עמם בזימון. וממילא אינו מתחייב גם בשבע ברכות, שנתקנו בעשרה, ואף לא בברכת "אשר ברא", שנתקנה בשלושה.

אולם האגרות משה מסיים שאין לסמוך על כך אלא במקום צורך והכרח, כגון שהסעודה מתאחרת מאוד והוא מוכרח לצאת כדי להשכים למלאכתו. נמצא שזו עצה למי שנצרך לצאת, ולא היתר להיפרד מן הסעודה לשם נוחות בלבד.

להגדרה זו יש גם נפקא מינה: מי שהתנה שלא להצטרף, הרי הוא נפרד מן החבורה. לפיכך, גם אם לבסוף נשאר עד ברכת המזון, אינו רשאי להצטרף לזימון עמהם, אלא אם כן חזר ואכל עמהם כזית פת בכוונת הצטרפות.

הצטרפות ליוצאים: היתר נוסף הובא בשם הגרי"ש **אלישיב זצ"ל** (אשרי האיש חלק א עמוד ריב), שבסעודה גדולה שאכלו בה פת, כאשר שניים נצרכים לצאת בהיתר קודם סיומה, רשאי שלישי להצטרף אליהם ולזמן. בזימון בשלושה הוא מקיים את עיקר חובתו, ואת הזכרת השם יקיים כשיענה בסוף הסעודה לזימון הכללי בעשרה. ואף שכבר יצא ידי חובת זימון ו"פרח זימון מיניה", עדיין יכול לקיים בכך את הזכרת השם. לפי זה, על השלישי להישאר עד הזימון בעשרה.

והוסיף הגרי"ש אלישיב (הערות ברכות דף נ), שמדברי הרשב"א, שהתיר לסועדים בבית ריש גלותא לזמן בשלושה במקום בעשרה משום כבוד הבריות, עולה שמצות זימון, ואף זימון בעשרה, היא מדרבנן, וכן יש להוכיח מסוגיית הגמרא. אולם לדעת **החזון איש** (סימן לא ס"ק א), עיקר הזימון מדאורייתא ורק הזכרת השם בעשרה מדרבנן, ולשיטתו אין מכאן ראייה שעצם חיוב הזימון מדרבנן.

עוד העיר מדברי **הרשב"א והגמ"א אברהם**: מדוע הוצרכו להיתר של כבוד הבריות כדי להיחלק לשלושה-שלושה, ולא התנו מראש שלא להצטרף לזימון בעשרה? מוכח שאין היתר של תנאי. (ויתכן ליישב, שלא ידעו מתחילה שריש גלותא יאריך בסעודתו, וכשנצרכו לברך כבר חל עליהם החיוב).

7. חקירה: תנאי על תנאי

יש ברירה: בספר **תורת הזימון** (עמוד פו) הסתפק האם מועיל להתנות בתחילת הסעודה, שאם יצטרך לצאת קודם סיומה, אינו מצטרף מתחילה לשאר המסובים; ואם לא יצטרך לצאת, הרי הוא מצטרף עמהם.

צדדי הספק הם: שמא תנאי זה תלוי בדיון ברירה, שכן צירופו מתחילת הסעודה מתברר לפי מה שיארע בהמשך. ולדעות שמצות זימון מן התורה, אין ברירה בדאורייתא. אולם להלכה נוקט המש"ב שמצות זימון מדרבנן, ובדרבנן קיימא לן שיש ברירה.

8. הסוברים שלא מועיל תנאי

אין מקור להתיר: מאידך, **האשל אברהם מבוטשאטש** (סימן קצג סעיף א) כתב שאין מועילה דעתו בתחילת

רק כשמחליט שלא להצטרף לעצם הקביעות המשותפת בסעודה, ואין די בכוונה שלא להצטרף לזימון בלבד.

צירוף נוסף: והשיב **הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** (עדות נכדו הג"ר יצחק טרגר שליט"א לרבני הילכתא), שאם לא נטלו ידיים ממש יחד, ובנוסף התכוון בפירוש שלא להצטרף לזימון, ניתן להקל במקום הצורך ולברך בלא זימון. ואף שיתכן שההפרש בנטילת הידיים אינו מונע את הצירוף, יש להקל בצירוף שני הטעמים.

והעיר י.ג. לרבני הילכתא, שיסוד דברי הגרש"ז דומה לדברי הגר"נ: אין די בתנאי בעלמא, אלא נדרש היכר שאינו מצטרף לקביעות הסעודה. הגר"נ הדגיש שלא יצטרף לקביעות הסעודה, ואילו הגרש"ז נקט אופן שלא נטלו ידיים ביחד ממש. הצד השווה שבדבריהם, שאין התנאי עומד בפני עצמו, אלא מבטא שאינו חלק מן הקביעות המשותפת של המסובים.

במקום צורך: לדעת **התשובות והנהגות** (חלק ג סימן תב; חלק ה סימן סה; חלק ו סימן מז), אין לסמוך על התנאי אלא במקום צורך. ואף אז ראוי שיאמר בפירוש קודם נטילת ידיים, שבכוונתו לצאת לפני גמר הסעודה ואינו מצטרף לקביעות הכללית. ועדיף שיודיע מראש לשניים מן המסובים שהוא מצטרף רק עמהם, וכשיצא זמן עמם בשלושה, כדי שלא להפקיע מעצמו את מצות הזימון לגמרי. עוד חידש, שהתנאי מועיל רק אם לבסוף אכן נפרד משאר המסובים ומקדים לברך. אולם אם נשאר עד סוף הסעודה, וכבר עומדים לזמן בעשרה, אינו רשאי להקדים ולברך בנפרד על סמן התנאי שעשה בתחילה.

6. תנאי בשעת הדחק

שיטת הגרי"ש אלישיב: לדעת **הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (שיעורי ברכות דף נ; עדות תלמידו שליט"א לרבני הילכתא), בשעת הדחק אפשר לסמוך על תנאי מראש שלא להצטרף לקביעות הסעודה. וצריך להתנות זאת בפיו לפני האכילה, ואין די בכוונה שבלב. ולא מועיל כוונה שלא להתחייב בזימון הנובע מאכילה משותפת, כשם שהאוכל אינו יכול לכוון שלא להתחייב בברכת המזון, כך אינו יכול לכוון שלא להתחייב בזימון, אלא צריך כוונה שלא להצטרף מלכתחילה לקביעותם, ותיחשב אכילתו כאכילת יחיד לצד המסובים.

אולם באמת סברת ההיתר אינה מרווחת, שהרי למעשה הוא אוכל עם שאר המסובים, ואין להיתר מקור מפורש: לכן, אף שהגר"מ פיינשטיין התיר זאת, אין לסמוך על התנאי אלא בשעת הדחק, וכך נוהגים למעשה.

1. "קולי שמעת" - כלי עזר לבעלי תקיעה

לקראת ראש השנה יצאה לאור תוכנת "קולי שמעת", המסייעת לבעלי תקיעה בתרגול ובהכנה לתקיעות. התוכנה מנתחת הקלטות שופר ומפיקה דו"חות המפרטים את משך כל קול ואת הרווחים שבין הקולות, לרבות אורך כל שבר וההפסק בין השברים לתרועה.

ניתן להקליט ישירות בתוכנה או לטעון הקלטה קיימת, ולבחיצת כפתור לקבל ניתוח של ההקלטה כולה. כלי העזר כוללים ספירת קולות, פירוט אורכם וסיווגם, שמירת דו"חות אחרונים ואפשרות לייצא את הנתונים לאקסל לצורך מעקב אחר התרגול.

התוכנה מוצעת חינם לזיכוי הרבים, ללא צורך בהרשמה, ומתאימה לכל מחשב.

לפניות ולהערות: kolishamataa@gmail.com

2. הדרכה מעשית לתקיעת שופר

זכות נפלה בחלקו של הר"ר **אביעד וייל שליט"א** להגיש סדרת שיעורים, קונטרס "הדרכה מעשית לתקיעת שופר" ותקציר מעשי, ובהם הדרכה בהירה כיצד לתקוע בקלות, לדייק בתקיעות, בשברים ובתרועה, ולבחור שופר המתאים לתוקע.

המסר העולה מההדרכה: באמצעות הבנת דרך התקיעה ותרגול נכון, אפשר לחסוך מאמץ רב ולהתגבר על קשיים שכחים. פעולות פשוטות, כגון לחלוח השפתיים, אחיזה נכונה ואיזון לחץ הנשיפה, עשויות לשפר את התקיעות במידה ניכרת - לתועלת בעלי תקיעה ותיקים ומתחילים כאחד.

ניתן להשיג במערכת "הילכתא" את השיעורים, הקונטרס והתקציר מאת הרב וייל.

3. "הקשיבה" - סדנה טלפונית לפיתוח העולם הרגשי

"מרכז תשועה" להכוונה ולייעוץ רגשי, בנשיאות הגר"ח **ברמן שליט"א**, מגיש את "הקשיבה" - סדנה טלפונית קצרה העוסקת בעולם הרגש ובסיוע נפש האדם.

בסדנה נלמד כיצד לפתח את העולם הרגשי, להפוך את הלימוד לחוויה רגשית ולהתמודד נכון עם רגש כואב שמשתלט, לצד יסודות נוספים להבנת הנפש.

להצטרפות לסדנה בתשלום: 077-224-6487

לפרטים ולבירורים: 053-313-2678, בין השעות 16:00-13:30.

הסדנה אינה מהווה תחליף לטיפול רגשי מקצועי ופרטני.

הסעודה להיפרד מן המסובים לאחר מכן. **ובדעת תורה** (סימן קצג סעיף ב) הסתפק אם כוונה מראש שלא להצטרף אכן מונעת את הצירוף. ורק באופן שהפכו את פניהם בשעת האכילה לכיוונים שונים, יש לומר שאינם מצטרפים. ולדבריו, אין להוכיח מסעודה המפסקת שכתב המגן אברהם שמועילה כוונה בלבד לפטור מחיוב זימון, מפני ששם ניכר מעצם צורת הסעודה שאין דעתם לקבוע יחד.

ולדעת הג"ר **מאיר גריינימן שליט"א** (אמרי יושר ברכות דף ג, נ). בסעודה רגילה הקביעות המשותפת מחייבת בזימון אף בעל כורחם, ואין כוונה שלא להצטרף מפקיעה את החיוב. ואף מי שבא לאחר תחילת הסעודה ואין לו שייכות עם שאר המסובים, מצטרף עמהם אם סימנו יחד במקום אחד, כמבואר **בבית יוסף** (סימן קצג).

ודחה את ראיות **האגרות משה** מבית הנכרי ומסעודה המפסקת: בשני האופנים יש סיבה מיוחדת בסעודה המונעת את הקביעות. בבית הנכרי, הפחד מפריד את המסובים, וכל אחד נחשב כאוכל לעצמו, כעין סועדים מפוזרים שאינם מצטרפים. ובסעודה המפסקת אין הזימון ראוי לצורת הסעודה, שהיא סעודה שפלה של צער, כעין מי שמתו מוטל לפניו. ואף היתרים אלו חידוש הם, ואין להרחיבם לסעודה רגילה שאין בה סיבה המונעת את הקביעות.

עוד הביא **מהחידושים וביאורים** (דיני זימון ס"ק כה), שהביא הוכחה שלא מועיל תנאי. ולשיטת **הרמב"ן**, שאין הזימון טעון הסיבה, ודאי שאין התנאי מועיל. עוד הקשה: מדוע הוצרכו בבית ריש גלותא להיתר של כבוד הבריות כדי לזמן בשלושה, כמבואר **ברשב"א ובמגן אברהם**, ולא התנו מראש להצטרף לשלושה בלבד?

את הוראת **החזון איש להגר"ח קניבסקי זצ"ל** ביקש הגר"מ **גריינימן** לבאר בדרך אפשר, שההיתר היה לצורך לימודו בישיבה, כדין יציאה לדבר מצוה, ובפרט מצוה דאורייתא; והכוונה שלא להצטרף נוספה לרווחא דמילתא בלבד. עוד צירף לכך שהיה ניכר שאוכל לעצמו, ויתכן שמחשבה בלבד אינה מועילה.

עוד ציין, שאף בעצה שלא להתחיל ולא לסיים עם המסובים (משנ"ב סימן קצג ס"ק יט), **החידושים וביאורים** (ס"ק ה) מחמיר. לפיכך, כדי לצאת מן הספק, הנצרך למהר לתורה או למצוה ייזהר מתחילה לאכול לעצמו באופן שאינו מצטרף לחבורה, וכך יוכל לברך כשיצטרף לצאת. וסיים שעדיין צריך עיון בכל זה.

משיב כהלכה

שאלה: האם היוצא מסעודת חתונה רשאי לצאת בלי זימון ושבע ברכות?

האם שבע ברכות הן חובת כל יחיד מהמסובים או חובת הציבור, ואולי די בכך שנשארים עשרה שיברכו עם החתן?

האם יש בזימון בנפרד

משום זילולת של בעלי השמחה, והאם רשותם מועילה?

האם הזימון בעשרה ושבע ברכות טעונים כוס?

מקורות: שו"ע (אה"ע ז' סימן סב סעיף יא), **שיעורי הגרי"ש** (ברכות דף נ), **ציץ אליעזר** (חלק יא סימן פד), **מנחת יצחק** (חלק ב סימן מג), **שבט הלוי** (חלק ט סימן רעא), **תשובות והנהגות** (כרך ג סימן תב, כרך ה סימן סה).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, הקוראים הנכבדים מוזמנים לשלוח תשובות להגדיל תורה ולהאדירה, מומלץ לצרף את פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד). התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- עמודות 'נדרים פלוס' קופת 'הילכתא'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת

הרה"ח ר' שלמה זלמן ב"ר דוד נחמן בלוי זצ"ל
נלב"ע כ"ז אלול תשע"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

דינים העולים

א. **איסור חלוקה:** שלושה שנתחייבו בזימון ועשרה שנתחייבו בהזכרת השם אינם רשאים להיחלק. הלך אחד משלושה, יחפשו השניים אחר לצירוף. כשאין שומעים את המזמון ובעל הבית מקפיד על זימון נפרד בעשרה, רשאים לזמן בשלושה בנחת.

ב. **צורך מצוה:** למצוה שתבטל בהמתנה יש מתיירים להיחלק לשלושה, ויש מפקפקים; במצוה דאורייתא אפשר להקל אף כשלא יישארו עשרה. בסעודה המתארכת וקשה להישאר בה, הערוך השולחן מתיר בשלושה כשאינו מוצא עשרה; והיוסף אומץ מתיר אף לבדו לצורך בריאות, מניעת אובדן זמן או השכמה לתורה ולתפילה.

ג. **אונס והפסד:** לצורך נחוץ מאוד, כגון אונס או הפסד מזון, אפשר לברך לבדו קודם שסיימו השניים; ועדיף שיפסיקו ויזמן עליהם.

ד. **התחלה וסיום:** המקדים או מאחר את תחילת אכילתו, וגם מסיים בנפרד, אינו מתחייב בזימון.

ה. **תנאי מראש:** יש מתירים במקום הצורך להתנות בפירוש שלא להצטרף לקביעות הסעודה, ופטור גם משבע ברכות ומ"אשר ברא". ויש אומרים שצריך לכוין שאינו מצטרף לקביעות סעודה. לכתחילה זימון לכל הפחות בשלושה. ויש אומרים שעדיף להודיע לשניים קודם הנטילה שמצטרף רק עמהם, ויזמן עמם כשיצא. ויש חולקים שלא מועיל תנאי כלל.

ו. **סיוע ליוצאים:** שניים היוצאים בהיתר ראשי שלישי לזמן עמהם, ויש אומרים שישאר עד סוף הסעודה לענות לזימון בעשרה ולקיים הזכרת השם.

נושא הגיליון הבא:

"זימון ושבע ברכות בחתונה"

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת

הרה"ח ר' אברהם שלום הלוי בן הר"ר ראובן נתן נטע הורביץ זצ"ל
נלב"ע כ"ג אלול תשע"ד ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשוט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חוברות הדרכה

מכון הילכתא

מענה אנושי: 02-5350-535 פקס: 02-6507-823

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...